

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

19e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1911

Werkvergadering,

GEHOUDEN 19 OCTOBER 1910 TE AMSTERDAM,

IN HET RESTAURANT „DE KROON”,

Tegenwoordig de heeren dr. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ, SASSEN, DU CROCO, jhr. mr. SNOECK, ZWIERZINA, WIGERSMA, VAN KERKWIJK, KAM, mr. HYMANS, SCHULMAN, VOET, SCHAAP en mejuffrouw CANTER CREMERS.

Afwezig met kennisgeving de heeren CORBELIJN BATAERD, BRUINVIS, jhr. v. d. BRANDELER, dr. BRAAKENBURG VAN BACKUM, TER GOUW, jhr. mr. VAN MEEUWEN, BRUINSTEYN, mr. VAN LANSCHOT, CORN. BEGEEER, VAN LIS, SAAYMANS VADER, VAN KALCKEN, jhr. mr. VAN RIJCKEVORSEL, SMIDT VAN GELDER en mejuffrouw KOLFF.

Nadat de vergadering door den voorzitter geopend was en de notulen der laatste jaarvergadering waren gelezen en goedgekeurd, kreeg de heer WIGERSMA het woord om een voordracht te houden over het ontstaan van den gedenkpenning op de vrijverklaring van Amerika, beschreven in de *Vervolgen van VAN LOON*, sub: n°. 572.

Men weet dat de Staten van Friesland de eerste waren, die Amerika als een onafhankelijken Staat erkenden, den afgezant van Amerika, J. ADAMS, ontvingen en een afzonderlijken vrede met Engeland afwezen. Het genootschap „Door Vrijheid en IJver” wil dit feit herdenken door het doen slaan van een gedenkpenning.

Op zeer onderhoudende wijze toonde de heer WIGERSMA uit de notulen aan het ontstaan van dien penning, hoe, nadat eerst was vastgesteld, wat op dien penning zou worden afgebeeld, na talloze vergaderingen een geheel wordt samen gelapt uit het ontwerp van den president, van het lid BALK en van een derde lid v. d. WAL of CATS en hoe de onderhandelingen met den graveur VAN CALKER gevoerd worden.

Daarna schetste spreker ons de wijze, waarop de medailles verdeeld werden en hoe 't patriottische gezelschap eerst vergat den stadhouder te zetten op de lijst van hen, die een afslag zouden ontvangen.

Ook op locale toestanden en verhoudingen in Friesland's hoofdstad werd een eigenaardig licht geworpen.

Vervolgens deelde de heer ZWIERZINA ons in het kort vele bijzonderheden mede over de penningen betrekking hebbende op Hare Majesteit de Koningin en lichtte deze voordracht toe door tentoonstelling van vele stukken uit zijne rijke verzameling.

Hij begon met op het feit te wijzen, dat terwijl er zoovele medailles geslagen zijn bij gelegenheid der geboorte van H. K. H. Prinses JULIANA, er geen enkele penning is geslagen bij H. M.'s geboorte en de eerste penning dateert van H. M.'s 5^{den} geboortedag, toen de zoogenaamde bedelarmbanden in de mode waren.

Daarna gaf spreker ons een beknopt overzicht van de verschillende groepen gedenkpenningen op H. M. geslagen, zooals ter herinnering van officieele bezoeken, inhuldiging, huwelijk, geboorte van Prinses JULIANA enz.

Een bezoek aan het gemeente-museum, onder leiding van den heer BAARD, besloot na het dejeuner de werkzaamheden van den genotvollen dag, die eindigde met een maaltijd in bovengenoemd restaurant en ik geloof, dat ik in den geest van alle deelnemers spreek, wanneer ik hier de woorden van onzen voorzitter herhaal, dat hoezeer we allen betreurden, dat de tocht met een motorboot langs de grachten en havenwerken door den regen in het water viel, wij dubbel en dwars zijn schadeloos gesteld door al het schoone, dat wij in het gemeente-museum, onder leiding van den bekwamen, vriendelijken conservator te zien kregen.

De Secretaris

SNOECK.

Gemengde Berichten.

Penningen en Poëzie.

I. Penning ter eere van prins WILLEM III.

Onlangs kwam mij een afbeelding in handen van een penning geslagen bij de verheffing van WILLEM III, prins van Oranje-Nassau, tot stadhouder (z.j. 1672), grootendeels overeenstemmende met die, voorkomende bij VAN LOON, dl. III, blz. 77. Het harnas is echter anders bewerkt, op de afsnede van den schouder komen de letters: C. A. (C. ADOLFSZOOM) voor. Verg. *Catalogus der Nederlandsche en op Nederland betrekking hebbende Gedenkpenningen.* (Kon. Kabinet) n°. 1064, *Oranjepenningen* n°. 326. Na de daaronder gedrukte beschrijving — geen overdruk uit VAN LOON — volgt :

Op deze Medalie wierden de volgende Vaerzen gemaakt.

Die 't Weezen van dit Beeld beschouwd,

Gedrukt in 't alderfijnste goud,

Die ziet'er 't overblijfel leeven,

Van 't Kaizerlyke, en Oud Nassouw,

En van Oranje, door wiens trouw

Ons d'Eed'le Vryheid wierd gegeven :

Zijn Heldenaard, en rijp verstand,

Verftrek een Ziel aan 't Vaderland,

Tot heul, en heil van Zeeven Staaten,

Hy groei, en bloei, jaar uit jaar in,

In Wijze dapperheid ; en win

De herten van 's Landts Onderzaaten :

Hy dwing door zijne Trouw, en Vlijt,

Die Hollandts Welvaart Itaag benydt.

Een andere losse afbeelding met *zelfde* borstbeeld, die ik bij dezelfde gelegenheid ontving, heeft, in afwijking van bovengemelde en die bij VAN LOON voorkomende, een *doorloopend* omschrift op de Vz. en mist evenals laatstgemelde het monogram van den maker. Zouden er drie verschillende stempels bestaan (de Kzⁿ. vertoonen ook kleine afwijkingen) of hebben de teekenaars zich dichterlijke vrijheden veroorloofd? De afbeeldingen zijn blijkbaar uit boeken geknipt, de eerste uit een nederlandsch, de tweede uit een fransch (geschiedenis?) werk.

Zw.

II. *Op den Gedenkpenning van het gestilde oproer binnen Amsterdam.*

Dus houdt Heer Gysbrechts stadt het muitend graeu
[in tucht,

En 't vier der burgren blust den brant der plonderzucht.
 1696

Uit: A. MOONENS *Poëzy*. Amst.
 1700, blz. 703, *medegedeeld door*
 AUG. S.

III. *Op den Vroetschapspenning der stadt Haerlem.*

d'Aertsvader schonk aan Haerlems burgery
 In 't roode schilt het Christen kruismerk by
 Vier starren en Vorst Fredriks zilvren zwaert,
 Toen voor haer deugt en krygsbeleit 't vervaert
 Gewelt bezweek, en op Graef Wilhems raet
 De ketting van 't gesloten Damiaet
 Met yzren tant wierd door den boeg doorzaegt,
 Daer 't Christmensch heir te sloop van blyschap waegt.
 De drukkerij, 's eerwaerden Kusters vont
 In 't Haerlemsch hout, bazuint in 't groote ront

Dees heldengift op ongekreukt papier.
 d'Aeloude Stadt, in 't schubbigh harnas fier
 Geklonken, die het doorbeproofde stael
 Op zyde gordt, verzekert door een' strael
 Van 's hemels hulp, die met weergâloos licht
 Haer hoofd beschynt en zedigh aengezicht,
 Gehuift, gelyk een kuische priesterin,
 Getabbert en om dappere oorlogsmin
 Gelauwert, door haer Burgemeesters druk
 Vereewigt, eert het oude heldenstuk
 En heldenzaet met dees geschroefde munt,
 En blaest dien 't roede- en bylrecht wordt gegunt,
 Door dit metael rechtschape lust en min
 Tot oorlogsdeugt en kunst en godsdienst in.

1686.

Uit : A. MOONENS *Poëzy*. Amst. 1700,
 blz. 654, medegeedeeld door AUG. S.

IV. Op den Vroetschapspenning der stad Haerlem.

De Wet, die 't bondelrecht te Haerlem trou bewaert,
 Eert dus de krygsdeugt, die d'Onchrste d'winglandye
 Te Damiaet verwint, gekroont met kruis en zwaert,
 Gelauwert, gebazuint door Kusters drukkerie,
 En blaest door dit metael elk raetlidt lust en min
 Tot dapperheit en kunst en wetenschappen in.

1689.

Uit : A. MOONENS *Poëzy*. Amst. 1700,
 blz. 695, medegeedeeld door AUG. S.

*V. Op den Genadepenning van Hunne Majesteiten
 van Groot Britanje.*

Genadegout, wat straelt uw glans my vrolyk toe !
 Gekroonde miltheit aen geleerden, bly te moê

Om d'onverdiende gunst, blaest myn vernuft nieu leven,
 Nieu dichtvier in, ik voel me, o koning, sterk gedreven
 Door uwen geest, en door den uwen aertsvorstin.
 Of neemt een eenige alleen uw beider boezem in,
 Gelyk dees muntslagh beide uw wezens kan vertoonen,
 Bezitters door verdienste en recht van twee paer kroonen?

1691.

Uit : A. MOONENS *Poezy. Amst. 1700,*
 blz. 696, *medegedeeld door AUG. S.*

JOAN VAN HARN,

Muntmeester der stad Kampen.

Deze muntmeester was tevens burgemeester van Kampen.
 Hij was gehuwd met KLARA JELLEN, die in 1692 overleed.
 ARNOLD MOONEN, predikant te Deventer, maakte een
 Graftschrift voor haar, dat voorkomt op blz. 504 van A.
 MOONENS *Poezy. Amst. 1700.*

Medegedeeld door AUG. S.

Medaille-Koepokinenting.

Bij K. B. was aan R. H. DONKERS, med. doctor te Helmond „ter beloning van zijn belangloozen ijver ter bevordering van de koepokinenting” de bekende medaille in goud toegekend. Deze werd hem in eene zitting van den gemeenteraad zijner woonplaats op 19 Mei 1826 plechtig uitgereikt.

Uit eene courant van dien tijd,
medegedeeld door AUG. S.

Het Mark van Constans.

Het Mark van Constans was verdeeld in 4 Vierling (ferto) of 16 Lot. De zwaarte van dit mark gedurende de middel-

eeuwen is moeilijk met zekerheid vast te stellen. GUSTAV SCHÖTTE, de grondige kenner van het oude munt- en geldwezen van het Bodenseegebied, neemt bij zijne berekeningen aan, dat het evenals 't Keulsch mark, 233.855 gr. woog. (*Numismatische Zeitschrift*, 1909, blz. 206)

Medegedeeld door AUG. S.

Trooisch gewicht.

Volgens de rekeningen van 's-Hertogenbosch kochten de rentmeesters dezer stad van 1515 tot 1540 te Antwerpen verschillende malen gemaakt zilver. De zwaarte van dat zilver is steeds opgegeven in Trooisch gewicht.

Medegedeeld door AUG. S.

Verslag Kon. Penningkabinet 1909.

Onder de aanwinsten verdienen vermelding een ovale penningplaat met borstbeeld van den krijgsoverste in hollandschen dienst FILIPS ERNST graaf VAN HOHENLO (1586-1626), een fraaie gegraveerde penning op den doop van HENDRIK KUIJSTEN, geboren te 's-Hertogenbosch, 16 Oktober 1649 (met familiewapens), een gouden gegraveerde penning, ovaal, ter eere van JOHANN ADOLF graaf VAN BENTHEIM (1674-1700) eveneens met wapens; een goudgulden van Hertog REINALD VAN GULIK, KLEEF en BERG en dito van Vianen en een St. Jan's gulden van GEORGE en HENDRIK, hertogen VAN SAKSEN, als bestuurders van Friesland (zie Plaat I).

Tevens trachtte de Directeur stellen van de thans gangbare buitenlandsche munten te verkrijgen, in welke pogingen hij aanvankelijk goed slaagde. Op Plaat II vinden wij de fraaiste specimen van deze munten afgebeeld. Beide platen, in fototypie van L. VAN LEER & Co. te Amsterdam, zijn zeer goed uitgevoerd. Z.

Westphaelsche Transformatie, Almaer S. Liborius verandert in Rijdaelders.

LIBORIVS een Sanct in Paderborn verheben/
Heeft hem in handen van den Wyppuswycker gegeven/
Maec dat hy lup en leegh veel jaren had gestaen/
Op 't Outaer inde Kerck/te yronck/ heeft hem beraen/
En dacht misschien wat sal ick hier doch langer maken

In dese Kercker dicht/ och/ mocht ick hier upt raken.
De soete tyd quam aen/ de wegen d'zooghden op/
De helden en 't geboomt schoon groepden tot den top/
't Geselschap van de kirijgh/ en 't roeren van de trommelen/
Wegon hem in syn hooft (gemyxert) soo te roumelen/
't Geswiter en 't swadd'ten van de banen en 't gepluynt/
Het blafen des tromperts dit deed' hem soecken ruynt/
Doewel hy in 't begin wat schuchte voor dees lieden/
Was d' oorfaeck dat hy niet wist wat sulcx wou bedriegen.
Want hy niet was gewent in zyn bestoten plaets
Te hoozen sulck gerucht/ t'aenschoutwen sulcke Maets/
Doch siende 't lustigh heyp/ en Christaen uptballen/
Sijn vaendels swieren op de Paderbornsche wallen.
De hoogh-swebende faem suel bliegen dooz de lucht/
Om upt te bryeden 't lof des Hertoghs en 't gerucht
Van 't Oosten tot het West/ van 't Noorden tot het Zuiden/
Iac tot aen 't swerelts endt een pder te beduyden.
Sagh oock de pen gereed om dese baden schoon
Te schrypven tot onthou/ en stellen soo ten toon
Datmen veel dypsent jaer daer af sal kennen weten/
En dan ben ick/ dacht hy/ al langen tydt verstein.
Mijn naem/ mijn faem/ en eer 't hanght alles inde handt
Van d' een of d' ander die my neemt en helpt aen kant.
Dus wil ick my in dienst van desen Heldt begeven/
Op dat mijn dood of eynd mijn naem en faem doet leven/
Mijn Myter Staf en kiled wil ick hem setten by/
En schudden upt de Kap soo ben ick Liber by:
Om strax met desen Heldt meer naem en faem te soeken/
Die men dan schrypven sal in langhdurige boecken.
Derhal ven gae ick heen en maech my onder 't heyp/
Heem wacker inde dypst een lustigh blanch gewey:
Ick hou mijn Godes vrient en vpaend van de Dapen/
Die my daer lieten op het Outaer staen en gapen/
Daer ick vergeten werd/ en alleen had befoeck
De groote Godt van Soest met zyn vergulde byoerck!

Dit speet my al te deel/ en sal my soo langh sypten/
Tot dat ick stutten kan dat smadige ver wypten/
Dat niemant bupten 't Stift van Paderborn my kan/
Dat niemant oock en weet wat ick ben booz een fjan.
Daer ick geboren ben/ en oock van mijn mirakelen/
Dies dunckt my nobigh dat ick self dit gae uptkahlen.
Mijn Vader Goud-sint was/ mijn Moeder was het vier/
Daer in hy smolt het stof myns lichaems goedertier/
Tot dat ick werde mensch-gelick/ doch stijf van leden/
Soo heefmen lange my devotigh aen gebeden/
Doch datmen laugh gebuycht dat wert men entlich loof/
Soo ginght my eben nu/ ick werden oudt en doof.
Du komst dees jonge Spruyt en maecht my jongh van jaren /
Ja doet mijn Moeder my op meuw's nu weder baten.
't Mirakel dat ick nu doe is van meerder kracht/
Als opt mirakel was dat ick te bozen wraecht.
Du paep ick woedent volck! nu kan ick kirijghslap stillen!
Ick kanse voeren aen en maken datse willen
Al daer 't haer Woest belieft flucr wagen lisen goedt/
En hier te bozen was ick maer een slechten bloedt!
Die tot der Dapen dienst en boozdeel most staen prycken/
En haer beduegerp stil swygende bekuycken/
Wanneer sy wisten dat de lieden hadden gelbt/
Dan was ick dit en dat/ dan was ick sulcken Heldt/
Dan wistmen met genoegh van al mijn doen te spreken/
Dan quighmen booz dat volck staen byronnen/ stoffen/ prycken/
Mijn sou Libory booz haer bidden soo veel mael
Maec dat sy gaven gelbt/ daer stont ick als een pael/
Kieck statigh booz my neer/ en hield my sonder lachten/
Ick was de blinde man/ en liet de Dapen prycken.
Sy kregen geld by geld en hebben 't onder d'aert
Wel heymelijck en stil begraven en bewaert.
Tot dat dees tweede Mars / en kirijghs Heldt aller helden
Dit flucr deedt graben op/ en sonder dat hy 't telden
Bequam hy 't daer het was/ en bracht het daer het hoozdt/
Want hem onnoedigh dunckt datmen het gelbt ver smoozdt.
In somma soud ick al de rancken gaen verhalen/
Ick sou boozseker inde potterp ver dwalen/
Dus wil ick 't maken kozt/ en wenschen booz een bee/
Dat al die lesen dit elck een wil d'ragen mee.